

Türkiye'den çalındı, New York'ta satılıyor

Anadolu tarihine milyarlar yağdı

Karun'un
testisi

Texaslı petrol milyarderi
Hunt kardeşlerin,
borçlarını ödeyebilmek
için satışa çıkardıkları
antik eserlerine New
York'ta yapılan
müzayedede 20 milyon
dolar ödendi. Satılan
eserler arasında
Türkiye'den kaçırıldıkları
açık açık söylenen bazı
parçalar da vardı.
Türkiye'den kaçırılan
Karun Hazinesi'ne ait bir
bronz testiye 1.5 milyar
Türk Lirası ödendi.

ÖZGEN ACAR'ın haberi

16. Sayfada

Anadolu tarihine milyarlar yağdı

ÖZGEN ACAR

NEW YORK — Texaslı "milyarder" kardeşler, dün gece New York'ta düzenlenen müzayedede dünya eski eser ve antik sikke piyasasını alt üst etti. Müzayedeyi yürüten "Sotheby's" in bir yetkilisi "Bu, yüzyılımızın antika müzayedesi olmakla kalmadı, önümüzdeki 10 yıl boyunca piyasadaki fiyatı etkileyecek bir açık - arttırma oldu" dedi.

Dört saat gibi şimdiye değin görülmemiş uzunlukta süren açıkarttırmadan sonra müzayedede evinin sorumlusu Richard Keresy, Cumhuriyet'e "Bu geceki satıştan 12.5 milyon dolar (32.5 milyar lira) beklerken, 20 milyon doları aşan (52 milyar lira) bir hasılat elde ettik. Bu bir rekordur" dedi.

1990 bütçesi göz önüne alındığı takdirde bu rakam, Türkiye'de bilimsel arkeolojik kazılara kültür ve maliye bakanlıklarının ayırmayı uygun gördükleri 1.5 milyar liralık bütçenin, 35 katını ya da kaçakçıların elinden tümölüsleri kurtarmak için öngörülen 40 milyon liranın ise 1300 katını buluyor.

Keresy, dün geceki satışın üç ayrı bölümde yapıldığını anımsattıktan ve "her üç daldan da toplam satış dünya rekorları kırıldığını" söyledikten sonra rakamları şöyle açıkladı:

1. 165 parça antik sikke: 8.663.050 dolar (20.5 milyar lira),
2. 16 parça seramik vazo: 5.229.950 dolar (13.5 milyar lira),
3. 37 bronz eser: 6.168.250 dolar (16 milyar lira).

Petrol zenginliğini gümüş tekeli ile ikiye katlama peşinde koşarken piyasa oyunlarında tökezleyen Texaslı Nelson Bunker Hunt ve William Herbert Hunt kardeşlerin vergi idaresi ile alacaklılarına borçlarını ödeyebilmeleri için "iflas masası"nın zoru ile önceki gece "Sotheby's" de yapılan müzayedede koleksiyonlarının ancak "bir bölümü" satışa çıktı.

Müzayededen ilginç bazı önemli satışları ya da Türkiye ile bağlantısı olan parçaları şöyle özetleyebiliriz (rakamlara "Sotheby's" in yüzde 10 komisyonu dahil):

1. 1973 yılında New York Metropolitan Sanat Müzesi'nin (MET) 1 milyon dolara (2.6 milyar liraya) o zaman satın aldığı İ.Ö. 520 yılında yapılmış bir seramik vazo (krater) 1 milyon 760 bin dolara satıldı. Bu satıştan 600 bin dolar bekleniyordu. MET'teki eserin hemen hemen tam oluşu ile kıyaslandığında paramparça olan bu eserin ustaca restore edildiği görülüyor. Özelliği, müzayedecilerin deyişle "Bugünün Van Gogh'u neyse, İ.Ö. 6. yy'de Euphronios adlı ressam da aynı değerdirdi. Her iki krater bu ressamın imzasını taşıyordu."

2. Aynı ressamın küçük bir seramik kabı (Kylx) 400 bin dolara satılır diye tahmin yürütülürken, müzayedeyi yönetenin tokmağı 742 bin 500 dolara (yaklaşık 2 milyar lira) indi.

3. İsa'dan beş-on yıl önce ya da beş-on yıl sonra yapılmış 40 santimlik bir Romalının bronz büstü 577 bin 500 dolara New Yorklu ünlü bir antikacıda kaldı. Tahmini fiyat 550 bin dolardı.

4. İ.Ö. 410 yılında Sicilya'da basılmış 43 gramlık "Agrigentum dekadrahmisi" adı verilen bir alıcıya 572 bin dolara (yaklaşık 1.5 milyar liraya) satıldı. Böylece "müzayedede antik sikke satış rekoru" kırıldı. Güneş Tanrısı Helios'u gün doğuşunda Hindistan'dan gün batışında Okyanus nehrine doğru dört atlı arabasıyla

uçarcasına koşarken gösteren ve dünyada ancak sekiz benzeri olan bu sikke 600 bin dolarlık bireysel antik gümüş satış rekorunu kıramadı. Bu rekor Hasan Sarıbaş - Abdülgani Hüzmei ikilisinin Türkiye'den kaçırıp Amerika'da pazarladıkları bir Atina dekadrahmisine ait olup 600 bin dolardı. Müzayededen önce bu sikke ufak bir kaza geçirdi ve üzerinden yarım pirinç büyüklüğünde bir parça koptu ve geçici olarak yapıstırıldı. Sikke, bu özürüne karşın yine de dünya müzayedede rekorunu kırdı.

5. Gecenin beklenmedik sürprizini 120 santim yüksekliğindeki bir Romalı çıplak genci gösteren bronz heykel yaptı. 1.2 milyon dolarlık tahmine karşılık, öteki eserler kıran kırana kapaşılrken ilgi görmedi ve yarından da ucuz bir bedelle 539 bin dolara bir Japon antikacısına satıldı.

6. Müzayedede 43 gram ağırlığında İ.Ö. 465 yılında Atina'da Persleri yenilgiye uğrattıktan sonra zafer anısı için bastırılan, 1922'de Yunanistan'da bulunmuş bu sikkenin akıbeti merakla bekleniyordu. Ön tahmin 330-550 bin dolardı. Özelliği, 1984 yılında Elmalı'dan kaçırılan 'yüzyılın definesi'nde bulunan 14 Atina dekadrahmisi ile kardeş oluyordu. Kardeşlerden birinin 600 bin dolarlık rekoruna az önce değinilmişti. Türk hükümetinin 13 Atina dekadrahmisiyle birlikte definenin tümü için Boston'da açtığı dava sikke piyasasını alt üst etti. En azından 10 kadar koleksiyoncu ve sikke tüccarı Cumhuriyet'e ayrı ayrı ancak şu ortak görüşü belirttiler: "Türk hükümeti ile mahkemelik Atina dekadrahmilerinin hiç olmazsa önemli bir bölümünün Türkiye'ye döneceğine inanıyoruz. Türk hükümetinin eline geçince, bunlar sıfır değerle sergileneceği ve sikke pazarına hiçbir biçimde çıkmayacağı için şu anda tek yasal ve alımı mümkün olan bu sikke büyük ilgi topladı. Elmalı definesindeki lerin kalitesinde olmayan bu sikke 528 bin dolara satıldı. Oldukça iyi bir fiyat."

7. Gecenin en önemli sürprizini ise bir avuçtağı büyüklüğünde bir bronz at heykelciği yaptı. Romalı bronz büstünü de alan New Yorklu antikacı, Etrüsk atına 175 bin dolarlık ön tahmine karşılık 517

bin dolar ödedi.

8. Kökeni açıklanmadığı için Türkiye ya da başka hangi ülkelerden geldiği belli olmayan değerli eserleri bir yana bırakacak olursak Türkiye bağlantılı bazı eserler ise dün gece gerçekten önemli sürprizler yarattı:

a) New York Metropolitan Sanat Müzesi'nde bulunan bir gümüş vazonun 50-60 yıl sonra yapılmış bir bronz su testisi ya da ölü küllü gömmeye yarayan 48 cm yüksekliğindeki kaba 100-150 milyon liralık tahmin yapılyordu. Sadece bu eser için müzayedecinin tokmağı 451 bin dolara (1.2 milyar liraya) indi. Türkiye'deki tümölüslerden kaçırıldığı öne sürülen bu bronz testiye verilen para, Türkiye'nin 1990 yılında tümölüsleri kurtarma için öngördüğü bütçenin 11 katı. Kültür Bakanlığı tarafından kazıları için gerekli ödeneği ayırmazken bu tür müzayedelerin kataloglarını en azından Kapalıçarşı'dakiler kadar önceden izleyip incelemeye geleneği olmadığı için bunlara da müdahale edemiyor ve kaçak eserlerin uluslararası müzayedelerde 'aklanmasına' yol açıyor.

b. Antik Foça'da İ.Ö. 575 yılında altın - gümüş karışımı elektümden yapılmış dünyanın ilk sikkelerinden ve bir benzeri daha bulunmayan 16.5 gram ağırlığındaki sikkeye 70-100 bin dolar (250 milyon lira) tahmin yapılyordu. Müzayedecinin tokmağı günün bu ilk sikkelerinin açıkarttırımında 308 bin dolara (yaklaşık sekiz yüz milyon liraya) indi. Bir Türk bu sikkeden en yakın müzeye götürse kendisine verilecek para taş çatlasa 1-2 milyon liraydı. Parası da döner sermaye bürokrasisinden kurulabilirse ancak altı ay sonra ödenebilecekti.

c) Haftalarca önce dağıtılan ve katalogda açık seçik 1976 yılında Türkiye'de bulunan bir defineden geldiğini (kaçırıldığını) yazıldığı, dünyada ancak üç tane olduğu söylenen bir Roma altın sikkesine 85 bin dolar tahmin biçilmişti. Bu rakamın iki katını da aşarak 215 bin dolara (yaklaşık 550 milyon liraya) satılması ilgi uyandırdı.

d) İ.Ö. 575 yılına ait ilk sikke örneklerinden Aslanlı Foça elektümu 50-80 bin dolar yerine 126 bin dolara (yaklaşık 330 milyon lira) pazarlandı.

e) Erdek'in Kyzikos antik kentinde aşık kemiği ile kumar oynayan ve bir ton balığı resmi bulunan İ.Ö. 350 yılına ait 16 gramlık elektürum sikke 10-15 bin dolar yerine 30 bin dolara (78 milyon liraya) müşteri buldu.

f) Muğla'nın Ula ilçesi ile İzmir'ten gelen eski sikkeler de milyonlarca liraya pazarlandı.

Ana Tanrıça

(Baştarafı 1. Sayfada)

en kısa zamanda bu tarihi kültür değerinin bulunacağını ummak istiyoruz" dedi.

Öte yandan Kültür Bakanlığı tarafından yapılan yazılı açıklamada "Ana Tanrıça" heykelciğinin çalınmasından sonra konunun Interpol'e iletiliği bildirildi. Bakanlığın açıklamasında, sergiye katılan tüm eserlerin sigortalı olduğu da kaydedilerek şu görüşlere yer verildi:

"Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nden seçilen eserler başta olmak üzere 19 müze ve 2 üniversiteden temin edilen 444 parça eser sergilenmek üzere 22 Mayıs 1990 günü Viyana'ya gönderilmişti. Ba-

Ana Tanrıça'nın kimlik kartı

Burdur'un Hacılar köyü yakınlarında bulunan "Ana Tanrıça" heykeli Kalkeolitik devre ait. Boyu 8.8 cm. olan heykel pişmiş topraktan yapılmış. Yazının olmadığı dönemlere ait olduğu için heykelin ne zaman yapıldığı konusunda ancak karbonla tarihlene yapılabiliyor. Buna göre, Ana Tanrıça heykeli MÖ 6000 yılının 6. yüzyılına, yani yaklaşık 5500 yılına ait. Başta Hacılar ve Çatalhöyük olmak üzere Anadolu'nun pek çok yerinde Ana Tanrıça heykelleri bulunuyor, ancak elde yapıldığı için hiçbirisi diğerine benzemiyor.

344 parça eserin sergilendiği Viyana'da, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nden götürülen iki tanrıça heykeli bulunuyordu.